

Anarşist Anti- Emperyalizm Tarihinin Yazımına Bir Katkı

Éditions de l'ours sans drapeau, Haziran 2021

Lucien van der Walt, 2001

Original version : Lucien van der Walt, «Towards a History of Anarchist Anti-imperialism», 2001 (in *Against War and Terrorism*).

Kara Kızıl Notlar Mart Nisan Mayıs 2006 sayısından alınmıştır. Anarşist hareket çok uzun bir anti-emperyalist mücadele tarihine sahiptir. Bu mücadele 1860'lardan günümüze dek uzanır. Anarşist hareket Küba'dan; Mısır'a, İrlanda'ya, Makedonya'ya, Kore'ye, Cezayir ve Fas'a kadar, emperyal hâkimiyete ve kontrole karşı mücadele yolunda çok kan vermiştir. Çeviri: Kara Kızıl Notlar (2006).

bir konuma ulaşmayı umarlar. Pratikte, yerel hâkim sınıfların yerel kapitalizmi geliştirebilmesinin en etkili yolu ham maddeleri ve üretim mallarını dünya pazarına ucuza satabilmek adına emekçileri ve küçük toprak sahiplerini ezmektir.

Çözüm bu değildir. Emperyalizmi feshetmemiz lazım, bu nedenle tüm insanların dünya çapında öz-yönetimini sağlayacak koşulları yaratmamız lazım. Bu da kapitalizmin ve devletli sistemin ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir. Mücadelemiz, aynı zamanda üçüncü dünyadaki yönetici sınıflara karşı verilen bir mücadeledir: yerel baskı çözüm değildir. Yerel seçkinler hem ulusal kurtuluş mücadelelerinde hem de özellikle yeni ulus devletlerin oluşmasından sonra düşmanımızdır. Sadece işçi sınıfı ve köylüler yerel ve yabancı seçkinlerin egemenliği yerine öz-yönetim ve toplumsal ve ekonomik eşitliği getirebilirler. Bu nedenle, biz işçi sınıfının özerkliğinden, memleketler ve kıtalar arası birliğinden ve dayanışmasından ve küresel anlamda işçi sınıfı ve köylülerin öz eylemliliği yoluyla oluşacak uluslar arası anarko-komünist bir sistemden yanayız. Sandino'nun söylediği gibi, "Bu mücadelede, ancak işçiler ve köylüler yolun sonuna kadar gidebilecekler."

Lucien van der Walt,
2001

EN /
<https://lucienvanderwalt.com/2010/08/25/towards-a-history-of-anarchist-anti-imperialism-in-this-struggle-only-the-workers-and-peasants-will-go-all-the-way-to-the-end-lucien-van-der-walt-2001/>

Tayvan, Vietnam ve diğer ülkeleri de kapsayan Doğu Anarşist Federasyonu'nun kurulmasına kadar vardı. Kore'de, anarşistler "Kore Anarko Komünist Federasyonu" isimli bir yeraltı şebekesi oluşturdular. Amacı gerilla faaliyeti, propaganda ve sendikalarda örgütlenmekle meşgul olma⁵³.

1929 senesinde, Koreli anarşistler silahlı bir kurtarılmış bölge oluşturdular; Mançurya'daki Koreli İnsanlar Birliği. Bu bölgede gönüllü tarım kooperatifleri temelinde iki milyon gerilla ve Koreli köylüler bir araya getirildi. Mançurya'daki Koreli İnsanlar Birliği Japon güçleri ve Sovyetler Birliği'nin desteklediği Koreli Stalinistlerin saldırılarına bi kaç yıl dayanabildilerse de sonunda yeraltına çekilmek zorunda kaldılar⁵⁴. Yoğunlaşan baskıya rağmen direniş 1930'lara kadar devam etti ve Çin'in 1937 yılında Japonya tarafından işgal edilmesinden sonra birbiriyle bağlantılı birkaç operasyon düzenlediler⁵⁵.

Son Olarak: Emperyalizmin Yıkımı

Anarşistler emperyalizm karşıtı mücadelede "tarafsız" olamazlar. İster üçüncü dünyanın borçlarına, ister İsrail'in Filistin'i işgaline veya ABD'nin Orta Doğu'ya düzenlediği askeri saldırılara karşı olsun, bizler tarafsız değiliz, asla tarafsız olamayız. Bizler emperyalizme karşıyız.

Fakat bizler ulusalcı değiliz. Emperyalizmin kökenlerinin kapitalizmde yattığının ve basitçe yabancı seçkinlerle yerel seçkinlerin yer değiştirmesinin esas itibarıyla işçi sınıfı ve köylüler çıkarına dair bir çözüm olmadığının farkındayız.

Yeni ulus-devletlerin oluşturulması, yani yeni kapitalist devletlerin oluşturulması, işçi sınıfı ve köylüler açısından bakıldığında yerel seçkinlerin çıkarlarına hizmet eder. Bu nedenle, amaçlarına ulaşabilen çoğu ulusalcı hareketler bir dönem iktidarı elinde tutar gibi görünen işçi sınıfı ile düşman olmuşlardır; solcuları ve sendikacıları güçle ezmişlerdir. Başka bir deyişle, iç baskı farklı şekillerde devam etmiştir.

Aynı zamanda, emperyalizm yeni ulus-devletlerin kurulmasıyla yok edilemez. Bağımsız ulus-devletler uluslar arası devlet sisteminin ve uluslar arası kapitalist sistemin bir parçası olsalar da, bu sistem emperyalist devlet iktidarlarının kurallarını koyduğu bir oyundur. Yani iç baskı yine farklı şekillerde devam etmektedir.

Bu demek oluyor ki yeni devletler –ve onları idare eden yerel kapitalistler- bir anda kendilerini emperyalist kontrole karşı koyamayacakları bir konumda ve dahası emperyalizmin kapsayıcı iskeleti içinde kendi çıkarlarını geliştirmeye çabalarken bulurlar. Yani kendi güçlerini geliştirmeye çalışırken batı merkezleriyle aralarındaki yakın ekonomik bağlarını korumaya devam ederler ve nihayet kendileri emperyalist

53 Ha, 1986, A.g.e., ss. 35-69.

54 Ha, 1986, A.g.e., ss. 71-93.

55 Ha, 1986, A.g.e., ss. 96-113.

Anarşist Anti-Emperyalizm Tarihinin Yazımına Bir Katkı

Anarşist hareket çok uzun bir anti-emperyalist mücadele tarihine sahiptir. Bu mücadele 1860'lardan günümüze dek uzanır. Anarşist hareket Küba'dan; Mısır'a, İrlanda'ya, Makedonya'ya, Kore'ye, Cezayir ve Fas'a kadar, emperyal hâkimiyete ve kontrole karşı mücadele yolunda çok kan vermiştir.

Anarşistler ulusal kurtuluş mücadelelerine etkin katılım gösterirlerken, ulusal baskı ve emperyalizmin ancak kapitalizm ve devletli sistemin yıkımıyla ve uluslar arası anarşist-komünist bir toplumun yaratılmasıyla gerçekten ortadan kalkabileceğini iddia etmişlerdir.

Bu söylem anarşistlerin "kapitalizm ve devletli sistemin yıkımı" gibi hedefleri olmayan ulusal kurtuluş mücadelelerinden uzak durdukları anlamına gelmez. Anarşistler ilkesel olarak emperyalizme karşı verilen mücadele hareketleriyle dayanışma içinde olmakla beraber, ulusal kurtuluş hareketlerini toplumsal kurtuluş hareketlerine dönüştürmeye çalışmışlardır.

Toplumsal kurtuluş hareketleri hem anti-kapitalist hem de anti-emperyalist olacak, dar şovenist anlayıştan ziyade enternasyonalizm üzerine kurulu olacaktır. Bu hareketler, emperyal merkezlerdeki mücadelelerle baskı altındaki bölgelerde yaşanan mücadeleler arasında doğrudan bir bağlantı kuracak, işçiler ve köylüler tarafından kontrol edilecek ve doğrudan onların çıkarlarını yansıtacaktır.

Diğer bir deyişle, anti-emperyalist hareketlerle dayanışmaya varız. Fakat bu tip hareketleri gerici kültürel gündemler geliştirmek için kullananları (örneğin, kültür adına kadın haklarına karşı çıkanları) teşhir ederiz ve suçlarız. Yerel kapitalistlerin ve orta sınıfın bu tip hareketleri sabote etme girişimlerine karşı mücadele ederiz. Anti-emperyalist hareketlere yönelik devlet baskısına karşı çıktığımız gibi, devletin ne tip bir protestonun meşru olup olmadığına karar verebilmesi hakkına da karşı çıkarız. Bununla birlikte, değişen veya değiştirilmek istenen şey "kapitalist sınıfın" deri rengi veya diliyse, buna kurtuluş falan denemez.

Ulusçuluğa Karşı

1940'lardan beri ulusal kurtuluş mücadelelerine hâkim olan politik akımdan farklı olduğumuz nokta ise "ulusçuluk ideolojisidir".

Ulusçuluk, anti-emperyalist mücadelenin asıl görevinin bağımsız bir ulus-devlet kurmak olduğunu iddia eden politik bir stratejidir. Ulusçuluğu savunanların iddia ettiği kadarıyla, ulus bir bütün olarak genel çıkarlarını bu tip bağımsız devletler yoluyla uygulamaya sokabilecektir. Gana bağımsız ulus-devletinin kuruluşuna öncülük eden Kwame Nkrumah'nın deyişleriyle, "İlk olarak politik krallık(hâkimiyet) aranmalıdır, diğerleri zaten bunu takip edecektir (ele geçirilecektir)."¹

Ulusçu anlayış, bu hedefin gerçekleştirilmesi için ezilen ulusun içindeki sınıfları emperyalist baskı karşısında bir araya getirmek gerektiğini iddia eder. Ulusçular, ezilen ulus içindeki sınıf farklılıklarının önemini inkâr etmeye çalışırlar, ulusal baskının ortak deneyiminin sınıf ayrımlarını önemsiz hale getirdiğini veya "sınıfın" konuyla alakası olmayan "ecnebi(harici)" bir kavram olduğunu savunurlar.

Yani, ulusçular bağımsız bir ulus-devlet kurmak uğruna sınıf ayrımlarını gizlemeye çalışırlar.

Ulusçuluk ardına saklanmış bir takım sınıfsal çıkarların olduğu aşikârdır. Ulusçuluk, tarihsel olarak ezilen ulus içindeki burjuvazi ve orta sınıf tarafından geliştirilen ve desteklenen bir ideoloji ola gelmiştir. Bir yandan emperyalizmden kurtulma, bir yandan da kapitalizmi sürdürme çabasında bir anti-emperyalizm şeklidir. Kısaca yerel burjuvazinin, yerel işçi sınıfını sömürmesi ve yerel kapitalizmin gelişmesi için daha fazla alan, daha fazla fırsat ve daha fazla yol yaratmaya çabalayan bir burjuva anti-emperyalizmdir. Anarşistler olarak ulusçular ile ilgili rolümüz bellidir: emperyalizm karşısında sınırlı reformlar ve zaferler için ulusçuların yanında yer alabiliriz fakat ulusçuların devletçiliğine ve kapitalizmine karşı savaşıyoruz.

Görevimiz, emperyal hâkimiyet ile ilgili anarşist yaklaşıma kitlesel destek kazanmaktır, işçileri ve köylüleri ulusçuluk zihniyetinden uzak duran ve enternasyonalist bir işçi sınıfı programı olan anarşizme dâhil etmektir. Bu, ulusal kurtuluş mücadelelerine etkin bir katılım ve politik olarak ulusçulardan bağımsızlık gerektirmektedir. Ulusal kurtuluş, burjuvazinin sınıf programı olan ulusçuluktan ayrılmalıdır: biz emperyalizme karşıyız, ama milliyetçiliğe de karşıyız.

Bakunin ve Birinci Enternasyonal

Anarşizmin ulusal kurtuluşa verdiği destek, doğrudan anarşizmin hiyerarşik politik yapılara ve ekonomik eşitsizliğe karşı çıkışından ve öz yönetimli komünlerin ve işçi birliklerinin özgürce kurulmuş enternasyonal konfederasyonu savunusundan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, anarşizmin genel bir toplumsal ve ekonomik bir kurtuluşa olan bağlılığı anarşizmin ulusal baskıya karşı devletçi çözümleri reddetmesi demektir ki bu çözümler kapitalizmi ve hükümet yapısını değiştirmezler.

1 Kwame N'krumah, *Africa Must Unite* (1963).

İrlanda'daki yaşam araçlarının ve üretim kaynaklarının hâkimiyeti mücadelesine dönüşüyor."⁴⁹

Connolly, ulusal burjuvazinin emperyalizmle sürekli bir savaş içinde olabileceği konusunda şüpheliydi. Ulusal burjuvaziyi duygusal, ödele ve emek karşıtı bir blok olarak silip atıyordu. Bu katmanla herhangi bir ittifaka girilmesine karşıydı: bir zamanlar radikal olan orta sınıf "Baal'ın karşısında diz çökmüştür ve kendilerini İrlanda yurtseverliğine yönlendirebilecek bütün duygusal veya tarihi çekiciliklere karşı orta sınıf İngiliz kapitalizmine bağlayan binlerce ekonomik bağ vardır" ve bu nedenle "İrlanda işçi sınıfı, İrlanda'daki özgürlük mücadelesinin asla yozlaşmayacak olan taşıyıcısı olarak kalacaktır."⁵⁰ Connolly, Britanya İmparatorluğundan ilk başarılı kopuşlardan biri olan 1919-1922 İrlanda Bağımsızlık Savaşı'nın kıvılcımı olan 1916 Doğu Ayaklanmasına katıldıktan sonra idam edilir.

Kore'de Anarşist Devrim

Son bir örnekten daha bahsetmekte yarar var; erken yirminci yüzyılda Doğu Asya'da ortaya çıkan; Çin, Japonya ve Kore'de 1910 yılında kayda değer bir etki yaratan anarşist hareket. Japonya'nın 1910 yılında Kore'yi istila etmesiyle, Japonya ve Kore'de işgal karşı hareket gelişmeye başladı ve Çin'e yayıldı. Japonya'da göze çarpan anarşist Kotoku Shusui, kısmen Halkın Gazetesi'nin Japon bölgesel genişleme politikasına karşı düzenlediği kampanya nedeniyle suçlandı ve 1910'da idam edildi⁵¹.

Koreli anarşistlerin politik eylemliliklerinin ana ekseninde dekolonizasyon mücadelesi vardı: 1919'daki Japon istilasına karşı ortaya çıkan ayaklanmada önemli rol oynadılar. 1924 yılında da "Japonya'nın soygun politikasının ulusumuzun varlığı için bir düşman olduğunu ve devrimci bir araçla emperyalist Japonya'yı defetmemizin en gerçek hakkımız olduğunu ilan ediyoruz" diyen "Kore Devrim Manifestosu" temelinde kurulan Kore Anarşist Federasyonu içinde de önemli rol oynamışlardır⁵².

Manifesto, bu ulusal problemin çözümünün "bağımsız bir ulus devlet" yaratmak olmadığını, köylüler ve fakirler tarafından hem sömürge hükümetine hem de yerel burjuvaziye karşı yapılacak toplumsal bir devrimin çözüm olduğunu açıkça belirtiyordu.

Dahası, Kore Anarşist Federasyonu mücadeleye enternasyonalist bir açıdan yaklaşıyordu ki bu durum 1928'de "özellikle doğu sömürgelerindeki proleteriyayı" "uluslar arası kapitalist emperyalizme" karşı birleştirmeye çağıran Çin, Japonya,

49 J. Connolly, *Labour in Irish History* (Corpus of Electronic Texts: University College, Cork, Ireland [1903-1910]), s. 183.

50 Connolly, [1903-1910], A.g.e., s. 25.

51 Ha Ki-Rak, 1986, *A History of Korean Anarchist Movement*, Anarchist Publishing Committee: Korea, ss. 27-9.

52 Ha, 1986, A.g.e., ss. 19-28.

çakmış oldu⁴³; bu, anarşistler ve İtalya Sendikalist Birliği (USI)'nin yönlendirdiği genel grevle başlayan kitlesel bir başkaldırıydı. Ancona 10 gün boyunca isyancıların elinde kaldı, tüm büyük şehirlerde barikatlar yükseldi, Marches'deki küçük kasabalar kendilerini öz-yönetimli komünler olarak ilan ettiler ve isyanın gerçekleştiği her yerde “kızıl bayraklar dalgalandırıldı, kiliselere saldırıldı, tren yolları harap edildi, villalar yağmalandı, vergiler feshedildi ve ücretler düşürüldü.”⁴⁴ İtalyan Sosyalist Parti'nin sendika kanadının genel grevi iptal etmesiyle hareket çöktü, fakat yine de hükümetin Ancona'nın kontrolünü tekrardan ele geçirmesi için on bin askerini yollaması gerekti⁴⁵. Mayıs 1915'te İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle USI ve anarşistler 1920'ye kadar sürekli olarak savaş ve emperyalizm karşıtı bir tutum sergilediler. İtalya'nın Arnavutluğu işgaline ve Rus Devrimi'ne karşı emperyalist müdahalesine karşı kitlesel bir kampanya düzenlediler.

İrlanda ve James Connolly

İrlanda'da ise, devrimci sendikalist James Connolly ve Jim Larkin 1910'lardaki sekte dini bölünmelere karşı işçileri birleştirmeye çalıştılar, başını çektikleri İrlanda Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası'nı devrimci “Tek ve Büyük Sendikaya”¹⁵⁴⁶ dönüştürmeyi hedefliyorlardı. Sosyalizme devrimci bir genel grev yoluyla ulaşılabilir: “bugünün pratik işlevlerini karşılayacak sınaî örgütlenmeleri kuranlar, aynı zamanda geleceğin toplumunun iskeletini de hazırlamaktadırlar... Sanayi birliklerinde doğru bir şekilde örgütlenen işçiler arasında demokratik denetim ilkesi işletilecektir... ve kapitalist toplumun politik ve bölgesel devletinin hiçbir yeri ve işlevi kalmayacaktır...”⁴⁷

Katı bir anti-emperyalist olan Connolly, “emekçiler beklemeli” diyen ve bağımsız İrlanda'nın kapitalist olması gerektiğini iddia eden ulusçu görüşe karşı çıkıyordu: İşsizler “Aziz Patrik Gününü”¹⁶ kutlamak için” bir araya gelirken, polislerin “üzerinde ‘Harp without the Crown’ amblemi taşıyan yeşil üniformalar giymesi ve bu koşullarda sizi mücadele etmek durumunda bırakan gerekçenin İrlanda Cumhuriyeti'nin silahlarıyla damgalanmış olması” pratikte neyi değiştirirdi ki?⁴⁸ En sonunda, “İrlanda meselesi toplumsal bir meseledir, İrlanda halkının onlar üzerinde baskı kuranlara karşı bir çağ boyu süren mücadelesi, son tahlilde

43 A.g.e., ss. 56-57.

44 A.g.e., ss. 56-7; Williams, 1975, A.g.e., ss. 51-2. Williams'tan alıntılanmıştır.

45 A.g.e., s. 36.

46 Connolly ve Larkin üzerine, bkz. E. O'Connor, 1988, *Syndicalism in Ireland, 1917-23*, Cork University Press, Ireland. Bu metinde Connolly hakkında daha derin bir tartışmaya girmeye niyetlenmiyorum. Sadece tekrardan nükseden, Connolly'yi Stalinizm, Troçkizm ve/veya daha genel olarak Marksist geleneğe mal etme çabaları – İrlanda ulusçuluğuna ve/veya Katolikliğe mal etme çabalarına deyinmiyorum bile- Connolly'nin 1904'ten sonraki devrimci sendikacılığa dair belirli görüşlerinin bir sonucudur: bkz. O.B.Edwards ve B.Ransom'ın(derleyenler) koleksiyonlarındaki belgeler, 1973, *James Connolly: seçilmiş politik yazılar*, Jonathan Cape: London.

47 J. Connolly, 1909, “Socialism Made Easy,” (Der.)Edwards ve Ransom, A.g.e., ss. 271, 274.

48 Connolly, [1909], A.g.e., s. 262.

Eğer devrimci anarşizmin kurucusu diyebileceğimiz biri varsa o da Mikhail Bakunin'dir (1876 – 1918). Bakunin'in politik kökenleri Doğu Avrupa'daki ulusal kurtuluş mücadelelerinde yatmaktadır ve hayatı boyunca şimdilerde “dekolonizasyon” olarak adlandırabileceğimiz kavrama bağlı kalmıştır. Bakunin 1863 yılında meydana gelen feci Polonya ayaklanmasını takip eden yıllarda panislav milliyetçiliğinden anarşizme kaydığı zaman, hala ulusların kendi kaderini tayin hakkı (ç.n. self-determination) için yapılan mücadeleye destek verilmesi gerektiğini savunuyordu.

“Emperyalist Avrupa”nın sömürge ülkeleri kendi kölesi olarak tutmaya ne kadar devam edebileceği konusunda da şüpheleri vardı: “İnsanlığın üçte ikisi, kölelik altındaki uykuda 800 milyon Asya'lı muhakkak ki uyanacak ve hareket etmeye başlayacaktır.”² Bakunin bütün insanların “kendi varoluşlarını sağlama hakkı” olduğunu ve “hiç kimsenin onların kostümünü, geleneklerini, dillerini, kanunlarını dayatma yetkisinin” olmadığını belirterek “her hangi bir baskıya karşı yapılan her ulusal ayaklanmaya karşı güçlü bir sempati” beslediğini açıklamaya devam etmiştir³.

Doğu Avrupa

Ancak bu noktadaki can alıcı soru ulusal kurtuluş hareketinin “hangi yönde ve hangi sona doğru” hareket edeceğidir. Bakunin için, ulusal kurtuluş “kitlelerin politik çıkarları için olduğu kadar ekonomik çıkarları için de” kazanılmalıdır: eğer anti-kolonyal mücadele “güçlü bir devlet kurmak için tutkulu bir amaçla yürütülüyorsa” veya “halk olmaksızın” ve “bu nedenle, (hareketin)başarısı ayrıcalıklı bir sınıfın varlığına dayandırılıyorsa” bu hareket “geriye giden, felaketvari, karşı-devrimci bir hareket olacaktır.”⁴

“Halkın gerçek politik ve ekonomik kurtuluşunu hemen hedeflemeyen her özgün politik devrim –ister ulusal bağımsızlığın savunması için olsun, hatta bir cumhuriyetin kurulması için olsun- sahte bir devrim olacaktır. Böyle bir devrim hedefine ulaşamayacak ve gerici sonuçlar yaratacaktır.”⁵

Yani eğer ulusal kurtuluş mücadelesi, basitçe yabancı baskı öznesiyle yerli baskı öznesinin yer değiştirmesinden daha fazlasını hedefliyorsa, bu hareket kapitalizme ve devlete karşı işçi sınıfı ve köylülerin verdiği devrimci mücadele ile ilişkilendirilmek zorundadır. Toplumsal devrimi hedeflemediği sürece, ulusal kurtuluş basit anlamıyla bir burjuva devrimi olacaktır.

İşçi sınıfı ve köylülerin verdiği ulusal kurtuluş mücadelesi kararlı bir şekilde devlet karşıtı olmak durumundadır çünkü devlet muhakkak ki ayrıcalıklı bir sınıfı

2 D. Guerin'den alıntılanmıştır, 1970, «Anarchism», *Monthly Review*, s. 68.

3 A.g.e.

4 Daniel Guerin, 1970, A.g.e., s. 68.

5 M. Bakunin, [1866] “Ulusal Bildirge” S. Dolgoff (editör), 1971, Bakunin, Türkçe'ye çeviren Kaos Yay. 1998 İstanbul s.101.

korumak için vardır ve devlet sistemi sürekli olarak ulusal baskı sorununu yendiren üretmeye devam edecektir: “bir devlet var olmak için başka devletleri işgal etmek zorundadır...yabancı bir ülkeyi işgal etmeye ve milyonlarca insanı boyunduruk altına almaya hazır olmalıdır.”

Ezilen ulusların verdikleri ulusal kurtuluş mücadeleleri enternasyonalist bir karakter taşımaktadır. Çünkü bu mücadele, takıntılı ve sabit fikirlerin yerine kültürel farklılıkları ve insan özgürlüğüne dair evrensel idealleri koyacaktır. Bu hareket, “politik ve ekonomik olarak devlet” ve onun temsil ettiği sınıfın “boyunduruğundan kurtulmak için” enternasyonal sınıf mücadelesiyle anlaşmaya varmalı ve mutlak olarak uluslar arası devrimin bir parçası şeklinde yer almalıdır: “toplumsal bir devrim...özü gereği uluslar arası bir karaktere sahiptir” ve ezilen uluslar “özlemlerini ve güçlerini tüm diğer ülkelerin özlemleri ve güçleriyle birleştirmelidir.”⁶ “Birkaç ayrı... devletin kurulmasını gerektiren devletçi bir yöntem... büyük halk kitlelerine felaketten başka bir şey getirmeyecektir”⁷ çünkü bu sınıf iktidarını feshetmek yerine sadece hakim sınıfın ulusal kökenini değiştirmiş olacaktır. Bunun yerine devlet sistemi feshedilmeli, yerine “özgür federasyon ilkelerine bağlı olarak...tabandan yönetilen” iş yeri ve ortak toplumsal yapıların koalisyon getirilmelidir.⁸

Avusturya-Macaristan emperyalizmine karşı Bosna ve Hersek'teki 1873 ayaklanmalarında anarşistlerin etkin rol oynamalarıyla birlikte bu fikirler 1870'lerden itibaren Doğu Avrupa'da uygulanmaya başlamıştır. Anarşistler Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Makedonya'da ortaya çıkan “Ulusal Devrim Hareketi” içinde de etkin rol oynamışlardır. Bu mücadelede en azından 60 anarşist hayatını kaybetmiştir, özellikle de büyük 1903 isyanında.

Anarşist anti-emperyalizm geleneği sene sonra Ukrayna'da devam etmiştir. Mahnovist hareket sadece Ukrayna'daki Alman işgalini püskürtmekle ve 1921'e kadar işgalci beyaz ve kızıl orduları buradan uzak tutmakla kalmamış, toprağı yeniden paylaşmış, birçok bölgede işçi-köylü özyönetimini tesis etmiş ve işçi-köylü denetimi altındaki Devrimci İsyen Ordusu'nu kurmuştur.

Mısır ve Cezayir

1870'lerde anarşistler Mısır'da örgütlenmeye başlamışlardır. Özellikle İskenderiye'de etkin olmuşlardır. 1877 yılında İskenderiye'de anarşist bir yerel dergi yayınlanmaya başladı ve Mısır'daki anarşist grup “Saint-Imier Enternasyonal'i'nin” (1872 sonrası Birinci Enternasyonal'deki anarşist klik)⁹ 1877 tarihli kongresinde

6 Bakunin, [1873], «Devlet ve Anarşi,» S. Dolgoff (editör), 1971, Bakunin, Türkçe'ye çeviren Kaos Yay. 1998 İstanbul s. 370.

7 A.g.e.

8 S.Cipko'dan alıntılanmıştır, 1990, “Mikhail Bakunin and the National Question”, The Raven, 9, (1990), ss. 3,11.

9 G. Woodcock, 1975, *Anarchism: a History of Libertarian Ideas and Movements*. Penguin, ss. 236-8 Türkçe'ye çeviren Kaos yay. Anarşizm.

devrimi” sırasında “asimilasyona uğramış bir çeşit radikal anarşist komünist” bir ideolojiydi bu³⁶.

Sandino'nun bu mücadelede “ancak işçiler(in) ve köylüler(in) yolun sonuna kadar gidebilecekler(ini)” ortaya koymasıyla, hareket -“Nikaragua Ulusal Bağımsızlık Ordusu”(EDSNN)-, politik olarak zayıf olmasına rağmen gittikçe sol kanada yaklaşıyordu. Bu nedenle kurtarılmış bölgelerde köylü kooperatiflerinin örgütlenmesine dair artan bir vurgu vardı. 1933'te ABD güçleri geri çekildi ve EDSNN geniş ölçüde terhis edildi. 1934'te General Somoza'nın emirleri doğrultusunda Sandino öldürüldü ve kolektifler yok edildi.

Libya ve Eritre

1880'ler ve 90'larda İtalya'da, “İtalya ordusunun Eritre ve Habeşistan maceralarındaki en samimi düşmanlarından bir kısmı anarşistler ve onların öncülleri idi.”³⁷ İtalyan anarşist hareketi, bu mücadeleleri erken 20.yüzyılda düzenledikleri kayda değer bir anti-militarist kampanya ile takip ediyordu ve İtalya'nın 19 Eylül 1911'de Libya'yı istila etmesiyle bu konuya odaklandı.

“Kahrolsun savaş! Yaşasın Anarşi!” şeklinde bağırarak Libya'ya hareket edecek olan birliklere konuşma yapan bir albayı vuran anarşist asker Augusto Masetti (1888-1966), kampanyanın önemli bir sembolü olmuştu; bu eylemi destekleyen ve “savaşın şiddeti içinden anarşist isyan parıldıyor” şeklinde bir duyuru yapan anarşist dergi *L'Agitatore* (ajitator ç.n.) 'nin özel sayısı anarşistleri bir araya toplamaya başladı. Sosyalist Parti vekillerinin çoğunluğu toprak ilhakından yana oy kullanırken³⁸, anarşistler savaş karşıtı gösterilerin ve kısmi bir genel grevin örgütlenmesine yardımcı oluyorlar ve “Marches ve Liguria'dan gemi aktarma noktalarına giden askeri birlikleri taşıyan trenleri engellemeye çalışıyorlardı.”³⁹

Kampanya köylüler ve işçi sınıfı arasında oldukça popüler bir hale geldi⁴⁰. 1914 yılında, anarşistlerin hakim olduğu anti militarist gruplar cephesi -ki bütün devrimcilere açıktı- 20000 üyeye ulaşmıştı ve Sosyalist Gençlik ile beraber çalışmalar yürütüyordu⁴¹. Başbakan Antonio Salandra (1853-1931), anarşistlerin başını çektiği militarizme ve ordudaki özel cezalandırma taburlarına karşı ve Masetti'nin serbest bırakılması için düzenlenen 7 Haziran 1914'teki gösterilere⁴² askeri birlikler yollayınca 1914 Haziran'ındaki “Kızıl Haftanın” ilk kıvılcımını

36 A. Bendana, 1995, *A Sandinista Commemoration of the Sandino Centennial* (speech given on the 61st anniversary of the death of General Sandino, held in Managua's Olaf Palme Convention Centre, distributed by Centre for International Studies, Managua).

37 C. Levy, 1989, “Italian Anarchism, 1870-1926”, in D. Goodway (editor), *For Anarchism: history, theory and practice*, Routledge, London/ New York, s. 56.

38 G. Williams, 1975, *A Proletarian Order: Antonio Gramsci, factory councils and the origins of Italian communism 1911-1921*, Pluto Press, ss. 36-7.

39 Levy, 1989, A.g.e., s. 56; Williams, 1975, A.g.e., s. 37.

40 A.g.e. s. 35.

41 Levy, 1989, A.g.e., s. 56.

42 Levy, 1989, A.g.e., ss. 56-7.

yaptıkları ayrımcılığı” kınadı. Küba’daki anarşist emek hareketi “çeşitli ırklardan ve etnisitelerden insanların kitlesel seferberliğini” içeren kampanyalar ve grevler yoluyla “beyaz olmayanlara uygulanan ırk ayrımcılığı veya çıraklara ve yaşamak için başkalarının bakımına muhtaç olanlara (çocuklar, sakatlar, ing. “Dependents” ç.n.) uygulanan fiziksel şiddet” benzeri “işçileri disipline etmek için kullanılan kölelik çağından kalma metotları” tasfiye etmeyi başarmıştı³¹.

Meksika, Nikaragua

Meksika’da anarşistler Kızılderili köylü ayaklanmalarının başını çekmişlerdir, 1869 yılında Chavez Lopez’in ve 1870 yılında Francisco Zalacosta’nın düzenledikleri başkaldırıları bunların örnekleridir. Meksika Liberal Partisi, devrimci sendikalist “Dünya İşçilerinin Evi” (COM), “Dünya Sanayi İşçileri” (IWW) örgütünün Meksika şubesi gibi Meksika anarşizminin ve anarko-sendikalizminin sonraki unsurlarında görüldüğü üzere, Meksika anarşist ve devrimci sendikalist hareketi Birleşik Devletler’in politik ve ekonomik hâkimiyetine sürekli olarak meydan okudu ve Birleşik Devletler ve yabancı şirketlerdeki Meksika kökenli işçilere karşı yapılan ırk ayrımcılığına karşı çıktı³².

1910’da IWW Meksika şubesinin “`geçim kaynağı`’na dair sıkıntılarla beraber işçilerin kontrolünün sağlanacağı bir gelecek vaadi” üzerine odaklanması “kendilerini ulusun doğal kaynaklarının, üretici sistemlerinin ve ekonomik altyapılarının kontrolünü yabancı ellerden geri almayı amaçlayan ulusalcı bir devrim düşüncesine kapırmış işçilerden olumlu bir tepki aldı.”³³

Nikaragua’da, 1927-33 yılları arasında Birleşik Devletler işgaline karşı verilen gerilla mücadelesinin lideri olan Augustino Cesar Sandino (1895-1934) ulusal bir simge olarak kaldı. Sandino ordusunun “kara kızıl bayrağının, Meksika’ya İspanyol göçmenlerce taşınmış anarko-sendikalist bir kökeni vardı.”³⁴

Sandino’nun eklektik politikası “alışılmamış bir anarko-komünizm etiketi” ile tanımlanmıştı³⁵, “anarkosendikalizm, özgürlükçü sosyalizm veya akılcı komünizm olarak da bilinen anarko-sendikalizm hakkında politik bir eğitim” aldığı “Meksika

31 J. Casanovas, 1995, “Slavery, the Labour Movement and Spanish Colonialism in Cuba, 1850-1890”, *International Review of Social History*, sayı 40, ss. 381-2. Bu mücadeleler Casanovas, 1994, A.g.e., bölüm 8 ve 9’da ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

32 Bkz., inter alia, N. Caulfield, 1995, “Wobblies and Mexican Workers in Petroleum, 1905-1924”, *International Review of Social History*, sayı 40, s. 52, ve N. Caulfield, “Syndicalism and the Trade Union Culture of Mexico” (paper presented at *Syndicalism: Swedish and International Historical Experiences*, Stockholm University: Sweden, March 13-4, 1998); J. Hart, 1978, *Anarchism and the Mexican Working Class, 1860-1931*, Texas University Press.

33 Caulfield, 1995, A.g.e.; Caulfield, 1998, A.g.e.

34 D.C. Hodges, *The Intellectual Foundations of the Nicaraguan Revolution*, “The Symbols of Anarchy”nin önsözünden alıntılanmıştır, The Anarchist FAQ.

35 A.g.e.

temsil edildi. Bu sefer içinde “Konstantinapol ve İskenderiye’den de insanların bulunduğu” 1881 tarihli “Uluslar arası Toplumsal Devrimci Kongre”de “Mısır Federasyon’u” tanınmış anarşist Errico Malatesta tarafından temsil ediliyordu¹⁰. Malatesta 1878 ve 1882 yılları arasında Mısır’da siyasi mülteci olarak yaşamıştır¹¹. 1876’da uluslar arası kredi açan kurulları temsil eden Anglo-Fransız bir kurulun Mısır sermayesine el koymasını takiben 1882 yılında patlak veren “Paşa Ayaklanması’na” katılmıştır. “Arabî Paşa günlerindeki yerli isyanına bağlı devrimci bir amacı”¹² gerçekleştirmeye ve “Mısırlılarla beraber İngiliz sömürgecilere karşı savaşılmaya”¹³ baş koymuştur.

Cezayir’de, anarşist hareket 19. yüz yılda ortaya çıkmıştır. Devrimci Sendikalist Genel Emek Konfederasyonu’nun (CGT-SR) Cezayir’de bir şubesi vardır. Diğer anarşist örgütler gibi, CGT-SR de Fransız sömürgeciliğine karşıdır. Anarşist Birlik (UA) ve Anarşist Federasyonlar Birliği ile 1930 yılında Cezayir’deki Fransız işgalinin 100. yıl dönümünde ortaklaşa yazdıkları bir bildiriye şöyle denmektedir: “Medeniyet mi? İlerleme mi? Bizce Cinayet!”¹⁴.

Sail Mohamed (1894-1953) 1910 yılından ölümüne dek anarşist hareket içinde etkin olmuş bir Cezayirliydi. UA, Cezayir Kökenli Anarşistler Grubu ve CGT-SR’nin Cezayir seksiyonunun öne çıkan militanlarından biriydi. Cezayir Kökenliler Savunma Komitesi ve Cezayir Kökenli Anarşistler Grubu kurucularındandı. 1929’da Yüzyüncü Yıl Kışkırtması’na karşı Cezayirli Savunma Komitesi’nin sekreterliğini üstlendi. Sail Mohamed aynı zamanda anarşist “Terre Libre” (Özgür Dünya ç.n.) dergisinin Kuzey Afrika baskısının editörü ve Cezayir sorunu konulu anarşist dergilerin sürekli dağıtıcısıydı¹⁵.

Avrupa ve Fas

Emperyalist merkezlerdeki emperyalizm karşıtlığı, sömürge savaşlarının işçilerin çıkarına değil kapitalizmin amaçlarına hizmet ettiğini vurgulayan anti-militarist kampanyaların önemli bir bölümünü oluşturuyordu.

Örneğin Fransa’daki CGT, yayınlarının önemli bir kısmını Fransız kapitalistlerinin Kuzey Afrika’daki rollerini teşhir etmeye ayırıyordu. *La Bataille Syndicaliste* (Sendikalist Savaş ç.n.) dergisinin 27 Nisan 1911’de çıkan ilk sayısında “gizli Fas çetesini” teşhir ediliyordu: Fas’taki bakanlara ve diplomatlara hakim olan bu çete;

10 H. Oliver, 1983, *The International Anarchist Movement in Late Victorian London*, Croom Helm, London/ Rowman ve Littlefield, New Jersey, s. 15.

11 V. Richards, 1999, *Malatesta: Yaşamı ve Fikirleri*, Kaos, İstanbul, ss. 206-207.

12 A.g.e.; P. Marshall, 1994, *Demanding the Impossible: a history of anarchism*, Fontana, s. 347.

13 D. Poole, 1981, “Appendix: About Malatesta”, E. Malatesta, *Fra Contadini: a Dialogue on Anarchy*, Bratach Dubh Editions, Anarchist Pamphlets no. 6, London, s. 42.

14 Sail Mohamed, 1994, *Appels Aux Travailleurs Algériens*, Volonté Anarchiste/Edition du Groupe Fresnes-Antony, Paris (derleyen Sylvain Boulouque).

15 Sylvain Boulouque, 1994, “Sail Mohamed: ou la vie et la revolte d’un anarchiste Algerien” Mohamed’t, 1994, A.g.e.

silah, toprak ve demiryolu gibi talepler yaratacak ve Fas yerlilerinin vergiyi bağlanmasının yolunu açacak bir savaş çıkartmaya çalışıyordu¹⁶.

1909 yılının 26 Temmuz Pazartesi gününde İspanya'da çoğunluğu işçi sınıfından oluşan yedek askerlerin Fas'taki sömürge savaşı için çağırılmasına misilleme olarak, anarşistler ve sosyalistlerin oluşturduğu bir komitenin başını çektiği "Solidaridad Obrero" (İşçi Dayanışması ç.n.) adlı sendika genel grev çağrısında bulundu ve İspanya'da "Trajik Hafta" başladı¹⁷. Salı günü, işçiler "anarşizmin ateşten çiçeği" Barselona'da kontrolü ele geçirdiler; askeri birliklerin talimleri durduruldu, maden arabaları devirildi, iletişim kesildi ve barikatlar oluşturuldu. Perşembe günüyle beraber hükümet güçleriyle çatışmalar patlak verdi ve 150'den fazla işçi sokakta dövüşürken öldü. İhtiyat taburları önceden Küba, Filipinler ve Puerto Rico'da düzenlenen feci sömürgeleştirme kampanyalarıyla zaten hayatlarından bezmişlerdi¹⁸, fakat "Trajik Hafta" İspanya'daki anarşizmin eskilere dayanan anti-emperyalist geleneği içerisinde meydana gelmiş anti-emperyalist bir başkaldırı olarak anlaşılmalıdır.

Modern zamanların "en belirgin olaylarından biri" olarak kabul edilen "Katalonyalı ihtiyat taburlarının Fas'taki Rif dağlılara karşı başlatılan savaşa katılmayı reddetmeleri"¹⁹, savaşın tamamen Rif maden sahiplerinin çıkarları için başlatıldığına²⁰ ve hükümetin insanları askere çağırmasının "merkezden yönetilen bilinçli bir sınıf savaşımı ve sömürü"²¹ olduğuna dair ortak algılayışı yansıtır. 1911 senesinde, Solidaridad Obrero'nun ardılı olan yeni kurulmuş anarko-sendikalist Ulusal Emek Konfederasyonu (CNT) Eylül'de düzenlediği bir genel grevle kuruluşunu ilan etti. Bu grevin iki amacı vardı: Bilbao'da grevde olan işçilerin savunulması ve Fas'taki savaşın son bulması²². Yine 1922 yılında, Ağustos ayında Fas'ta Abd ül-Kerim'in güçlerine karşı yürütülen ve en az 10000 İspanyol askerinin öldüğü korkunç savaştan sonra "İspanya halkı çok öfkelenmişti ve sadece savaşın sonunun gelmesini değil bu katliamdan sorumlu olanların ve Afrika'da yürütülen bu operasyona neden olan politikacıların mahkemeye çıkartılmasını" istiyorlardı, kızgınlıklarını ayaklanmalarla ve sanayi bölgelerinde düzenledikleri grevlerle dışa vuruyorlardı²³.

16 F.D., 27 April 1911, «Le Syndicat Marocain», *La Bataille Syndicaliste*, sayı 1.

17 R. Kedward, 1972, *The Anarchists: the men who shocked an era*, Library of the Twentieth Century, s. 67.

18 Kedward 1971, A.g.e., s. 67.

19 Nevinson, emperyalizm eleştirmeni bir İngilizdir; alıntı 1909 P. Trehwela'dan alıntılanmıştır, 1988, "George Padmore: a critique, "in *Searchlight South Africa*, cilt 1, sayı 1, s. 50.

20 B. Tuchman, *Trehwela'dan alıntılanmıştır*, 1988, a.g.e., s. 50.

21 Kedward 1971, A.g.e., s. 67.

22 Murray Bookchin, *The Spanish Anarchists: the heroic years 1868-1936* (Harper Colophon Books: New York, Hagerstown, San Francisco, London, 1977), s. 163.

23 A. Paz, 1987, *Durruti: The People Armed*, Black Rose, Montreal, p.39.

Küba

Küba'daki sömürgeleştirme savaşında(1895-1904), Kübalı anarşistler ve sendikaları ayrılıkçı silahlı güçlere katıldılar ve İspanyol askerleri arasında propaganda yaptılar. Benzer bir şekilde İspanyol anarşistleri de köylüler, işçiler ve kendi ülkelerindeki askerler arasında Küba'daki savaşa karşı kampanyalar düzenlediler²⁴. "Bütün İspanyol anarşistleri savaşı kınıyordu ve işçilere askeri otoriteye itaatsizlik edip Küba'da savaşmayı reddetme çağrısında bulundular", bu nedenle yedek askerler arasında çeşitli ayaklanmalar baş gösterdi²⁵. Anarşistler, milliyetçilik ve devletçilik gibi burjuva değerlere karşı çıkarak sömürge devrimine toplumsal bir devrim karakteri vermeye çalışıyorlardı. Küba'daki 1892 tarihli toplantısında anarşist İşçilerin İttifakı (WA), Küba işçi sınıfına "devrimci sosyalizm" saflarına geçmelerini ve bağımsızlık yolunu seçmelerini tavsiye ediyor ve şöyle ekliyordu; "Bireysel özgürlüğe taliplenenlerin, halkın kolektif özgürlüğüne karşı çıkması saçma olacaktır."²⁶

Anarşist Michele Angiolillo 1897 yılında İspanya başbakanı Canovas'ı öldürdüğünde, bu eylemini; İspanya'daki anarşistler üzerine uygulanan baskının intikamı ve İspanya'nın sömürge savaşlarındaki zulmüne misilleme olarak yaptığını bildirmişti²⁷.

Sömürgeleştirme karşıtı mücadelesine ek olarak, anarşistlerin başını çektiği Küba emek hareketi siyah, beyaz Kübalılar veya İspanya doğumlu işçiler arasındaki ayrışmanın üstesinden gelinmesinde de merkezi rol oynamıştır. Kübalı anarşistler "beyaz olmayan bir çok insanı emek hareketine başarılı bir şekilde dâhil etmiş ve Kübalılarla İspanya doğumlularını bir araya toplamıştır."²⁸

WA "tüm genel kesimi grevleri ve gösterileri güçlendirmek için" harekete geçirme çabalarıyla "ırka dayalı engelleri daha önce hiçbir sendikada olmadığı kadar eritmişti."²⁹ Olay sadece "kayda değer miktardaki" siyah Kübalının sendikaya katılması değildi; sendika aynı zamanda iş yerindeki ırk ayrımına karşı da önemli bir mücadeleye girişmişti. Örneğin 1889 senesindeki ilk grevin amaçlarından biri de "farklı ırktan insanların da işyerinde çalışabilmesiydi"³⁰. Bu amaç sonraki yıllarda da ortaya çıkıyordu; örneğin 1890 yılında Havana'daki 1 Mayıs yürüyüşlerinde siyahların ve beyazların aynı kahvelere(café ç.n.) gidebilme hakkı dile getiriliyordu.

1887 yılında yayınlanmaya başlanan anarşist dergi "El Productor" ("Üretici" ç.n.), "özellikle işverenlerin, dükkân sahiplerinin ve idarecilerin Afro-Kübalılara karşı

24 J. Casanovas, 1994, *Labour and Colonialism in Cuba in the Second Half of the Nineteenth Century*, Ph.D. thesis, State University of New York at Stony Brook.

25 A.g.e., p. 436.

26 F. Fernandez, 1989, *Cuba: The Anarchists and Liberty*, ASP, London, p. 2.

27 Casanovas, 1994, A.g.e., s. 436.

28 A.g.e., s. 8.

29 A.g.e., s. 366.

30 A.g.e., s. 367.